

Casa Torrents

Balsareny

Ubicació

Comarca: Bages
Lloc/Adreça: Plaça Roc García, 5
Alçada: 325

Coordenades:

Latitud: 41.86281
Longitud: 1.87746
UTM Est (X): 406834
UTM Nord (Y): 4635153

Classificació

Número de fitxa 08018 - 326
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Edifici
Estil / època: Medieval Modern Contemporani Popular
Segle X-XX
Estat de conservació Bo
Protecció Inexistent
Tipus de protecció: Inexistent
Número inventari IPA 16263
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Administratiu
Titularitat Pública
Titular: Ajuntament de Balsareny
Fitxes associades:

[Col·lecció d'objectes de la Festa dels Traginers](#)

Autoria de la fitxa Jordi Piñero Subirana
Data de registre de la fitxa: dv., 11/11/2022 - 14:15

Descripció

Antiga masia, d'origen medieval, que està emplaçada al costat de l'església parroquial de Balsareny, en ple centre del poble. Avui és de propietat municipal i acull el servei mèdic d'assistència primària i el magatzem de la col·lecció de la Festa dels Traginers, però en bona part està pendent que se li doni un ús definitiu. Consta d'un cos residencial de planta irregular (amb planta semisoterrània, planta baixa i un pis) i té adossat un cos més estret a ponent, junt a un petit barri o pati que tanca per l'angle sudoest. L'edifici ha conservat la tipologia constructiva originària a la planta inferior, mentre que a les plantes superiors ha estat força reformat.

La part més antiga es troba probablement al centre, i posteriorment la masia s'hauria allargat cap a ponent (en una data força antiga, entorn del segle XVI) i més modernament cap a llevant. La façana on hi ha els accessos principals es troba al nord, encarada a la plaça, i és la que ha estat més modificada. Al llarg d'una extensió considerable presenta diversos portals i obertures. El portal principal, rematat amb arc dovellat, així com la majoria d'obertures del primer pis tenen uns emmarcaments de pedra picada que corresponen a una fase tardana, probablement del segle XIX. Algunes són en forma de balcó. Les obertures que es troben als dos extrems són més simples i es poden atribuir a intervencions més recents. La resta de façanes presenten obertures també simples i de distribució irregular. Són fruit de reformes fetes probablement al segle XIX o començaments del XX, quan la casa es va adaptar per a diversos usos residencials. A la façana posterior es conserva una finestra balconera emmarcada amb llandes i brancals de pedra, avui tapiada. I a la façana lateral de llevant n'hi ha algunes més, de petites. Tots els paraments són arrebossats amb ciment i pintats de color clar. Tan sols alguna part del mur exterior del pati conserva el parament a pedra vista, amb carreus més o menys escairats.

El cos adossat de ponent podria ser una ampliació del segle XVI, probablement reformat amb posterioritat. Per la cara de migdia compta amb diferents obertures, galeries i un terrat corredís amb vistes cap al pati. Destaca el balcó-galeria amb arcs rebaixats que hi ha a la planta baixa i dues porxadetes fetes amb volta de pedra que trobem a la planta inferior. Aquest barri o lliça té un bonic portal del segle XVI, emmarcat amb grans dovelles, per on s'accedeix a la masia a través del pati.

A l'interior de la masia la part més interessant és al semisoterrani, que ha conservat la tipologia constructiva originària. Consta de nou estances cobertes amb volta. Al costat de migdia trobem una estança llarga i estreta sostinguda amb tres arcs diafragmàtics apuntats d'arrencada molt baixa. Al costat nord hi ha estances més àmplies cobertes amb voltes de pedra o de maó. Al seu damunt, la planta baixa de l'edifici s'ha reformat amb dependències modernes, mentre que la planta superior es va fer recreixer amb obra de maó i també ha estat força modificada. A principis de segle XX acollia diversos habitatges particulars. Ara consta d'espais diàfans que es troben actualment sense ús.

A la planta semisoterrània es conserva la caixa d'una tina. La masia tenia dependència amb més tines adossades a llevant, on ara hi ha una escalinata. A un angle del pati s'hi ha col·locat l'estructura d'una premsa que és de procedència forana.

Observacions:

Altres denominacions: Mas Martí, cal Sabala, cal Sabata.

Inscripció a la llinda del portal de la lliça: 1577.

Capelleta situada a la planta baixa amb la següent inscripció: "Al gloriós S. Antoni de Padua, li dedica aquesta capella D. Leodegari Serra, propietari d'aquesta casa. Any 1868".

Història

L'any 977 ja apareix documentat el torrent Martí en terres que eren propietat d'aquest mas. És, per tant, una referència indirecta que prova l'existència del mas. Més explícitament, el mas Martí apareix citat l'any 1368 en el conveni de Ramon de Peguera, senyor del terme, amb els seus vassalls. El mas Martí i el mas Serra de la Plaça (aquest més modern, actual Ajuntament) eren les dues cases que hi havia al costat de l'església. El mas Martí estava situat a tocar de l'església i de la sagrera que va sorgir al seu voltant. Aquesta situació privilegiada va afavorir que des d'antic fos un dels masos principals. Per això alguns membres de la família, cognominats Martí, van ocupar càrrecs importants. El 1395 Pere Martí era sequier; és a dir, l'encarregat de custodiar la Séquia de Manresa. En el fogatge de 1515 Pere Martí consta amb el càrrec de batlle de Balsareny. En el fogatge de 1553 hi consta el nom d'Onofre Martí.

Al segle XVI la construcció de la masia ja es devia ampliar cap a ponent, tal com indica la inscripció del 1577 al portal de la lliça. Al segle XVII la seva heretat era molt àmplia, i comprenia bona part de l'actual nucli del poble: la zona al sud del carrer de la Creu, la mateixa plaça de l'Església i tota la muralla de la Coromina fins al carrer de Baix. En la part més rural del terme de Balsareny posseïa també molts terrenys, a més dels masos de la Coromina, Fucimanya, Vilafruns, el mas de la Tria i un molí fariner de dues rodes anomenat Molí d'en Martí. Així consta en un capbreu de l'any 1681. En aquesta època per distingir-se dels Martí àlies Sardà de la casa Cerdà, a Vilamajor, la casa fou coneguda com a Casa Martí del Lloch, referint-se al fet que estava situada al nucli urbà, el lloc per antonomàsia de Balsareny.

Al segle XVIII, segons el cadastre de 1775 l'aleshores propietari, Joan Baptista Martí, pagava 467 rals i 16 diners i mig, una xifra important que el convertia en el principal terratinent entre els propietaris de masos del poble, només superat pel baró. En aquesta època la casa era coneguda com a cal Sabata pel cognom dels administradors de la propietat, que hi van viure molts anys. Més tard, aquesta família va canviar el cognom per Sabala. L'historiador Josep M. Sabala era membre d'aquesta família.

A començaments del segle XIX el mas Martí pertanyia als hereus de l'industrial manresà Llogari Serra i Serramalera. Més tard, ja iniciat el segle XX, era propietat de la família Torrents Arraut, residents a Sant Hilari Sacalm. Per això fou coneguda com a cal Torrents. Els Torrents eren propietaris d'altres masos també a Balsareny. A la casa hi vivia un masover i al pis superior hi visitaven periòdicament metges especialistes. En aquest moment la casa encara tenia premsa, dues o tres tines i una era a la part posterior. Actualment no es conserva res de tot això. Al llarg del segle XX, però, l'heretat es va anar fragmentant i venent.

El 1990 l'Ajuntament de Balsareny va adquirir aquesta casa amb la intenció de destinar-la a equipament. S'hi instal·là el centre d'assistència mèdica, que ocupà la part de ponent del primer pis. Inicialment la intenció era dedicar la resta de l'edifici a Museu dels Traginers. Els baixos durant un temps van estar llogats a un particular, que hi va fer una intervenció per adequar-los com a viver de xampinyons. Actualment, els baixos acullen la col·lecció dels Traginers. Recentment s'hi ha fet una intervenció consistent en renovar la teulada.

Bibliografia

CARRETÉ PARERA, Ramon; BENÉITEZ, Vicenç (2002). *Balsareny: història en imatges (1897-1975)*. Col·lecció Fotografia històrica, 12. Angle Editorial; Centre d'Estudis del Bages, Manresa, p 15.

CARRETÉ PARERA, Ramon (2010). *Noms de lloc, de casa i de persona de Balsareny*. Institut Cartogràfic de Catalunya, Barcelona, p. 132-133, 158-159, 206.

PIÑERO SUBIRANA, Jordi (1995-1996). *Projecte museològic i museogràfic del Museu dels Traginers*. Ajuntament de Balsareny (treball inèdit). Primera fase, p. 43-53.

SERRA SALA, Joan. M. (1988). “Balsareny”, *Història del Bages*, vol. 1. Parcir Edicions Selectes, Manresa, p. 140.

SERRA SALA, Joan M.; CARRETÉ PARERA, Ramon (2005). *Balsareny, ahir i avui*. Ajuntament de Balsareny, p. 37.

